

Zavolat? Nezavolat?

/povídka/

sonda do myslenia československého prezidenta

Na rozhraní lehkého spánku a procitnutí se prezidentovi převalovala v hlavě myšlenka. Neměla ještě přesnost a zacílení. Bylo to spíše nejasné napodobivé nutkání udělat také něco dobrého a historického a nestarat se o to, co z toho bude a jak ho pak přivítají. Nutkání směřovalo zřetelně k telefonu, měl by někoho zavolat. Někoho z nich, z těch však víme kterých. Zvednout telefon a zavolat třeba H-ovi, říct mu, že už to stačilo, že se může vrátit do toho svého divadla a hrát si tam ty své hry. Jakže se to divadlo jmenuje? Nu, Národní to není. Ale co když si ten člověk začne zase klást podmínky, jako tehdy, když mohl jet do Ameriky? Tito lidé nejsou nikdy ochotni brát věci tak jak jsou. Spekuluji, tváří se, jako by měli vůči národu nějaký závazek, a přitom je nikdo nezná. Možná by bylo rozumnější zavolat V-ovi. Ale co mu má nabídnout? Kam by ho měl vlastně vrátit, přece ne do novin? Ten člověk si stejně píše, co chce. Řekne mu, že on žádné povolení nepotřebuje a třeba se s ním ještě začne hádat.

Zavolá raději H-ovi, ten jako bývalý ministr takový rozhovor aspoň zvládne. Ale zase, co mu nabídne? Důchod má přece slušný, mohl by mu nabídnout cest za hranice i s návratem, nebo nehatěné konání tiskových konferencí v bytě. Mohl by ovšem taky zavolat do věznice a říct jim tam, aby pustili ty hudebníky. Hudebníky! Kdyby hráli, nic by se jim nestalo, u nás si může každý hrát co chce. Ale oni vydávali knížky! Copak to však jde zavolat jen tak do vězení? Ani prezident nemůže svévolně zasahovat do pravomoci orgánů činných v trestním řízení. To by bylo jako kdysi v padesátých letech. Do prezidentova probouzení se mísilo znechucení. Vzpomněl si na kostel ve své rodné obci, pěkný a čistý, zhlíží s kopečku na nové sídliště. Mohl by zavolat někomu z křesťanů, kteří si myslí, že se jim děje bůhví co. Už je však slyší, jak orodují za návštěvu papeže. Chtěli by tu zavést polské poměry. Prezidentovu nutkání se zamotávalo do pavučin. Přišlo mu na mysl, že bylo chybou, když se v dobách pro to vhodných nezavedlo v této zemi vyhnanství. Propustit někoho z vyhnanství je jednoduché a nevyvolává to právní komplikace. Největší ohlas by jistě mělo, kdyby zavolal ty jejich mluvčí. Jak podivné slovo, to jsou celí oni. Mohl by je pozvat na večeři. Kdoví jestli by se aspoň slušně oblékli? To by však vyznělo jako uznání *de iure*, to prostě nejde, z toho by bylo oheň na střeše.

Může přece zavolat i meziměstsky, třeba Š-ovi. Ten má za sebou aspoň nějakou politickou praxi, možná by mu rozuměl a pochopil, jaké to má těžké. Také si něco odseděl, ale zdaleka ne tolik jako on. Nikdo z nich nebyl ve vězení tak dlouho jako on. A v době, kdy se každý bál na něho i jen pomyslet, natož se ho zastat. Jim se za něho vede docela dobře. Jeho předchůdci by s nimi zatočili docela jinak, neměli slitování, ani s ním ne. A on to přece překousnul. Ta jejich ukřivděnost se mu přičila. Nebylo by špatné pohovořit si s T-ou, před osmnácti lety mu slíbil všelicos vysvětlit, ale už se k tomu nikdy nedostal. Teď už je na to pozdě. Ten T-a, se svou hrdostí, tu si může dát národ za klobouk. Po něm aspoň zůstanou nové

fabriky, mosty, těch domů, co si lidé postavili! A jaká bída tu kdysi byla! Kolik je vlastně takových, kterým si mohl zavolat? Sto? Dvěstě? Tisíc? To je strašně moc, všechno by to neobvolal ani za rok. Kdyby s tím začal, nikdy by neskončil. Jednodušší by bylo zavolat ven, za hranice, říct někomu, aby se vrátil domů. Takový Š, by mohl i poradit, stejně se bude muset s tím hospodářstvím něco dělat. Jenže kde je psáno, že všichni tihle lidé pochopí jeho dobrou vůli? Nikdy ho nechápali, omílali pořád jen pravdu, svědomí, lidská práva. Jako kdyby v politice šlo někdy o pravdu. Chtěl by je vidět na svém místě.

Dvacet let šlo tady v politice o krk, a on tomu učinil přítrž, za ním žádný politický hrob nezůstane. Jim je to však málo, i plné talíře jsou jim málo, pořádek je jim málo. Dá se však o takových věcech mluvit do telefonu? U většiny z nich je telefon určitě napíchnutý. Nejhorší je, že si neumí představit, jak by se tihle lidé tvářili, kdyby se jim představil, Možná by se našli i takoví, kteří by zavěsili. Mají pocit, že on nese zodpovědnost za jejich malé škrábance, které je jenom proslavily. Cítí se ublížení a přitom jsou naživu. Když přišli pro něho, věděl hned, že na něho sahá smrt, viděl nad sebou oprátku. A všichni křičeli zabte ho a podpisovali rezoluce. Ti dnešní hrdinové! Vždyť ani neví, jak s nimi mluvit, všechno to trvalo příliš dlouho. On by se cítil trapně a oni možná také. Je tomu už dvacet pět let, co měl s těmi lidmi něco společného. Prezident se ponořil do vzpomínek na svá disidentská léta a na tváři mu vyvstal melancholický úsměv. Strojem rozepisované stí...

In:

Listy, roč. XVII, č. 2, duben 1987, s.10.